

Çima jin xwe wek kole dibînin?

Min xwest gotarekê li ser dîroka Roja Jinan a Cîhanê binivîsim, lê min girîng nedidît ji ber ku çîrok her sal dubare dibe. Di vê gotarê de ez ê li ser mijarekê ku dibe ku piçek hatibe nîqaş kirin rawestim.

Dom»R:10

Newroz li Rojhilatê Kurdistanê

Newroz li Rojhilatê Kurdistanê ji bo gelê Kurd ne tenê roja ser-sala nû ye, belkû jî roja berxwedan, azadî û hevnasiyê ye.

Li Rojhilatê Kurdistanê, Newroz wek li cîhanê fermî bi şop û taybetmendiyan tê pîroz kirin, lê ji bo Kurdan ew xwedî maneyek girîngtir e.

Dom» R:4

Ziman û bikaranîna navgînên Ziman

Ev sernavê nivîsê belkî bala xwîneran dikişîne. Mebesta vê gotarê ne hewara li ser zimanîye. Bawerim me Kurdan wê xelekê derbas kir. Lewre li Başûr êdî unîversîteyên me ên bi zimanê Kurdî hene û li Rojhilat dibistanê hînkariya xwendin û nivîsandina Kurdî hene. Dema zimanekî li dibistan û Zanîngehan hat bikaranîn xetera windabûna wî zimanî jî ji holê radibe.

Dom» R:6

Bidesîveanîna mafên netewî yên gelê kurd di çarçoveya Îraneke demokratîk û federal de

*Duheftînameyek Siyasetî-Giştî Ye, PDK Îranê diweşîne www.kurdistanmedia.com/kurdî
www.agirimedia.org Hejmar (489)05-03-2025 Buha (1000) Tûmen*

Hizba Dêmkokrat a Kurdistanana Îranê bi çavek erênî, mêzeyê proseya aşîtiyê li Tirkîyê dike

Hizba Dêmkokrat a Kurdistanana Îranê li derheq peyama rêzdar Ocalan, daxuyaniyek belav kir û tekeziyê dike ku Hizba Dêmkokrat bi çavek erênî, mêzeyê proseya aşîtiyê li Tirkîyê dike.

Deqa daxuyaniyê wiha ye:

Daxuyaniya Hizba Dêmkokrat a Kurdistanana Îranê li derheq peyama rêzdar "Ebdullah Ocalan"

Roja Pêncsemî 9ê Reşemê, peyama rêzdar "Ebdullah Ocalan", serokê girtî yê "PKK" ê, ji aliyê heyeta "DEM" partiyê bi beşdariya hejmarek ji kesayetiyên siyasî li bajarê Îstebolê rû bi raya giştî, hate xwendin.

Hizba Dêmkokrat a Kurdistanana Îranê ku her tim bawerî bi rêçareyên aşîtxwazane wek baştirîn bijarde bo çareserkirina pîrsa Kurd li hemû beşên Kurdistanê, bi çavê erênî mêzeyî mijarê dike û hîvdar e ku ev proseya bi baştirîn şêwazê, pêvajoya asayî û yasayîya xwe derbas bike û encama dilxwaz a her du gelên Kurd û Tirk li Tirkîyê, li pey xwe bîne.

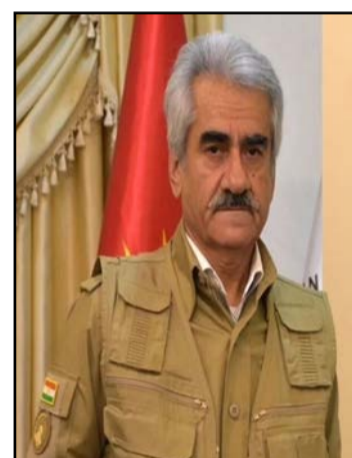
Hizba Dêmkokrat a Kurdistanana Îranê

Desteya Kargêrî

11ê Reşemeya 1303 a Rojî

1ê Adara 2025 a Zayînî

Peyama hev-xemiya rêzdar Mistefa Hicrî li derheq qurbaniyên bi sedema reniya berfê

Bi armanca hev-xemî digel malbat û kesûkarê wan çiyagerên can jidestdayî ên Rojhilatê Kurdistanê, rêzdar Mistefa Hicrî Sekirtêrê Giştî ê Hizba Dêmkokrat, peyamekî hev-xemiyê belav kir ku deqa wê peyamê wihaye:

Hejmarek ji çiyager, li menteqa bajarê Banê de kevtine bin reniya berfê de û mixabin bi vê sedemê qurbanî li pey xwe hiştin.

Ez hev-xemiya xwe radigehînim û ser-xweşiyê pêşkêşî malbatên wan qurbaniyane dikim û hîvdarim ku birîndarên vê bûyerê jî hindî zû tendirustiya xwe bidestve bînin û vegerne himbêza malbatên xwe.

Mistefa Hicrî

Sekirtêrê Giştîyê Hizba Dêmkokrat a Kurdistanana Îranê

Medyaya Farisî û Şideta Zanyarî li Dijî Gelê Kurdistanê

Dom » R:3

Konferansek bo perawêzxistina Gelê Kurd li Sûriyê

Dom » R:8

Peyama Desteya Kargêrî ya Hizba Dêmkokrat a Kurdistanana Îranê bi hilkefta 8ê Mars, roja cîhaniya jinan û salvegera avakirina Yekîtiya Jinên Dêmkokrat

Roja cîhaniya jinan û salvegera avakirina Yekîtiya Jinên Dêmkokrat

Hevwelatîyên xoşewîst!

Jin û mêrên vekhevwaz ên Kurdistanê!

Navdîrkirina 8ê Mars wek roja Cîhanî a Jinan ji aliyê rêkxistina netewên Yekgirtî ve, îşare bi nevehewiya zayendî wek sitemek dîrokî li dijî jinan, ji aliyê û hişyarkirina dewletan û civakan bo liberxwegirtina rêkarên hewce bi armanca nehiştina sitema zayendî ji aliyê din ve ye.

Girîngiya nehiştina vê sitema dîrokî, wa kiriye ku çî li asta navnetewî û çî li asta deverî û navxwî ya welatan de pêngawên cur bi cur ên wek rêkvevîname, pêspartî, yasa û rêkarên cuda bigirne bera xwe.

Pirsa jin, yek ji pirsên herî girîng û gengeşehilgir ên civaka mirovahiyê ye û tevî pêşkevîna berçav li civaka pêşkevî de heta niha dîtîngheke mîrsalarane bi ser birêvebirina tev aliyên siyasî, aborî, civakî û çandî de hakim e.

Pirsa jin li Îran a li jêr desthilatdariya komara îslamî de li rewşeke xirab de ye, jinên Îranê tevî hebûna pêşîneyeke dîrokî û çandî ya civakî, hatiye piştguhavêtin, bî şewaza yasayî û sistematîk jî ji aliyê hikûmetê ve rastî cudatîdanîna zayendî hatiye. Rêjîmê hemû alavên olî yê giştî li civakê, ji ragihandin ve heta perwerde û navendên olî û çandî ve bi armanca sepandina mîrsalariya hikûmî û erêkirina yasa û resmên li dijî jinan bi rê xistine.

Li asta navnetewî de jî, komara îslamî ne bi tenê rêkvevîname û pêspariyên navnetewî yê taybet bi rêzgirtin ji mafê jinan bînpê dike, belku hewla sepandina şewaza desthilatdariya xwe ya dijîjîniyê, li welatên deverê de jî dide.

Tevî wan hemû givaş û siyasîyên neberpirsiyarane li hember jinan û herwisa zordarîkirin li redkirina nîrx

û bihayên navnetewî bi taybet vekhevwaziya zayendî, civaka Îranê û Kurdistanê bûye meydana xebat li pêxema bidestveanîna azadî û vekheviyê ji aliyê jinên azadîxwaz û mafxwaz.

Li salên derbasbûyî de û bi taybet piştî serhildana tevgera "Jîna"yê, em şahidê xebat û fîdakariya bêmînak a jinan li pêxema derketin li jêr sitema zayendiyê ne.

ev tevgera, destpêka têgihîştin ji vê rastiyê bû ku êdî hizra desthilatariya vê rêjîmê, nikare xwe li derz û valatiya zayendî, netewî, aborî û çandî de veşêre û dereng an zû, guherîna bîngehîn bi armanca tejkirina wan derz û valatiyan dê dest pê bike.

Li Rohhilatê Kurdistanê de rawestan li hember vê desthilata xwesepandî, cudatîyên taybet bi xwe hene, jina Kurd hem qurbanîyê sitema zayendiyê ye û hem qurbanîyê sitema netewî.

Bi vê pêkê taybetmendiya xebata jina Kurd digel eva ku ji nav jinên navendîyên de tê dîtîna cuda ye. Hekî azadiyên civakî û azadiya cure liberkirina kincan pîrsgîrekek bîngehîn li navendê de be, ewa jina Kurd bi çavê nehiştina hevdem a sitema netewî û zayendî ye û bi tevavkerê hev dizanin.

Berçavbûna rola jinan li tevgera Jînayê, ji taybetmendiyan berçav ên vê serhildanê bû, tevî ku ew serhildana rastî serkuta dirindane ya tepe-

serker a komara îslamî hat, îradeya xebatkaraneya jinan bû bi pêşengê tevgerê û li hemû cîhanê deng veda.

Tevî ku dehan kes ji jinên Kurd hatine girtin û sizaya giran û heta bidarvekirin bi ser wan de hate sepandin, an li xwenîşandanên nerizayetiye de li ser şeqaman hatine şehîdkin an birîndarkirin, lê serkuta hovane û rêgiriye desthilatê ji xebata jinan neku nekarî rê ji tevgera rû bi geşeya jinên Kurd bigre, belku ew xebata tundtir kiriye û bo rawestan li hember desthilatdariyê, germûguriyeke zêdetir daye jinan.

Hizba Dêmkokrat a Kurdistanana Îranê, çî li bername û belgenamêyên erêkirî û çî li helwêst û gotara rêberîya xwe de, tekezî li ser bawerîbixwe wek binyat û pîrensîpên cihgirtî yê navnetewî yê taybet bi rêzgirtin ji mafên jinan kiriye û li vê pêxemê de bi kiryar, hewl daye ku pîrsa rizgariya netewî, bi xebata vekhevwaziya jinan ve girê bide.

Avakirina rêkxirava taybet bi jinan li 24ê Reşemeya 1324 a Rojî û tenê piştî çend heyv ji avakirina Hizba Dêmkokrat bo komkirina hêz û şiyana jinan û bandor li ser pirsên cuda yê birêveberî, perwerde, çand û hunerê de bi serhildanek dîrokî ya jinan tê hisêb ku bi pêşdestiya rêberên Hizba Dêmkokrat û serwetir ji hemûyan, "Pêşewa Qazî Mihemed" hatiye kirin.

Avakirina Yekîtiya Jinên Dêmkokrat li vê serdemê ku piraniya jinan nexwendewar bûn û kultûra eşretî û derebegiyê bi ser Kurdistanê û pirita welatên deverê de xwediyê desthilatê bû, îşare bi têgihîştin û bawerîya kûr a Hizba Dêmkokrat bi mafên jinan e.

Hizba Dêmkokrat a Kurdistanana Îranê, tevê pîrozbahêkirina 8ê Marsê, Roja Cîhanî a Jinan û 24ê Reşemê, 79emîn salvegera avakirina Yekîtiya Jinên Dêmkokrat a Kurdistanana Îranê, hevdem digel rêzgirtin li xebat û tekoşîna jinan, tekezî li ser pêwîstiya bîhêzkirina çanda rêkxiraveya jinên Kurd dike û li ser vê baweriyê ye ku xebata netewî, bê beşdariya çalakaneya jinan li hemû waran, serkevtî nabe.

Bi dîtîngheha Hizba Dêmkokrat, herçend nehevsengiya zayendî li civaka Kurdistanê de ber çav e û pêgeha jina Kurd ji malbatê ve heta binyatên aborî û siyasî û heta tevgera siyasîya Kurd de jî lawaz e, lê bi hebûna xwest û tevgereke zindî û rû bi geşekirina jinan, dîrdîmenek geş bo paşeroja xebata jina Kurd dê bidestve bê.

Hizba Dêmkokrat a Kurdistanana Îranê

Desteya Kargêrî

13ê Reşemeya 1403 a Rojî, beranber bi 3ê Adar a 2025

Medyaya Farisî û Şîdeta Zanyarî li Dijî Gelê Kurdistanê

N. Dr. Mecîd Heqî

Nîjadperestî di cîhana nûjen de ne tenê bi awayên klasîk ên cudakarî û şîdeta fizîkî tê naskirin, lê di gelek rewşan de jî xwe wekî pêvajoyên veşartî û tevlihevtir ên ji holê rakirina çandî û zimanî nîşan dide. Di çarçoveyê wiha de asîmîlekirin û ji holê rakirina nasnameya neteweyî ya neteweyên ne serdest bi rêya amûrên medyayê bi awayekî sistematîk dikare were pêşxistin. Neteweya Kurd wek yek ji mezintirîn neteweyên cîhanê yê bê dewlet û serbixwe, salên dirêje rûbirûyê diyardeyekî wiha bûye û siyaseta medyaya farisî di warê pênasîya nû ya erdnîgariya Kurdistanê û binavkirina hêmanên kulturî yê Kurdistanê, mînak zelal a vê pêvajoyê ye. Ev dezgehên ragihandinê, ku carna ji aliyê hikûmetên wek Brîtanya û Amerîka ve tînansekirin yan jî bi siyasatên siyasî yê taybet re, bi awayekî sistematîk tiştên ku mirov dikare weke pêvajoyê paqijkirina çandî binirxîne, pêk tîne: hewldanek ji bo sînordarkirina têgeha "Kurdistan" bi parêzgeheke biçûk bi paytextê "Sine" (Senendec) û danasîna herêmên din ên Kurdistanê wek herêmên bi taybetî yê kurdî, ligel navên hêdî-hêdî yê girêdayî bi guhertina navên kurdî.

Ev guherandina navên sistematîk, bi taybetî ger bi asteke mezin û li ser cih, fiğur û nîşaneyên dîrokî yê kurdan were sepandin, bi rastî ji terçîheke tam û edîtorî wêdetir kar dike. Ev meyl, siyaseteke kûr û berbelav ji bo têkberina nasnameya çandî û kolektîf a neteweya kurd nîşan dide, ku encamên wê yê pirhejmar di warên siyasî, çandî, civakî û heta derûnî yê neteweya kurd de derbas dibe.

Ji aliyê siyasî ve dema ku neteweyek ji aliyê medya û dabêşkirina fermî ve bibe parçeyên piçûktir û yekitiya wî ya dîrokî bê înkarkirin, hêza wî ya bazarî û hevgirtina li pêşberî hikûmeta navendî her tim kêmtir dibe. Hikûmetên ku di van polîtîkayan de berpirsyar in, bi gelemperî ji girîngiya navan, sînorên

dîrokî, û vegotinên hevgirtinê bi tevahî dizanin, hewl didin ku rê li ber zextên siyasî û daxwazên berfirehtir derxînin ku bi danasîna têgihîştina "parêzgehek piçûk" an "kêmteweya marjînal." Ev rewşa ku di mînakê gelê Kurd de jî bi zelalî tê dîtin, polîtîkayên asîmîlasyonê yê çandî dike dergeha sereke ya kêmkirina daxwaza mafê çarenûsê. Dema ku Kurdistan ji aliyê cîhanê ve tenê weke herêmeke ne stratejî yan parêzgeheke biçûk were dîtin, bi awayekî xwezayî hevgirtina navxweyî û piştewaniya navdewletî ji bo daxwazên gelê Kurd kêmtir dibe.

Di warê çandî de, pêvajoya guhertina navan û tehrîbkirina erdnîgariyê dikare bandorên wêranker li ser hilweşandina bîra kolektîf û veguhestina kevneşopîyan bike. Dema ku navên kevîrên bajar, çem, çiya û rêûresmên çandî hêdî hêdî ji çembera fermî derkevin û li şûna wan navên alternatîf werin danîn, nîşanê pêşerojê de di têgihîştina nasnameya xwe ya dîrokî de bi têkçûnek kûr re rû bi rû bimînin. Ev pêvajoyê weke ku hin teorîsyenên çandî jî amaje bi wê yekê kirine, mînakê ji "şiddetê ya cognitive" e; Şîdeta bêdeng û nerm ku hebûna neteweyekê ne bi çewisandin û îdamê, lê bi tinekirina derûnî û nasnameyê biçûk dike. Di vê navberê de, medyaya farisî bi dengbêjên berfireh û bandora xwe li ser raya giştî ya Îranê û heta beşek ji temaşevanên cîhanî, dikare bi zanebûn an jî nezane bibe alîkarê berdevamkirina ve tundûtûjiya zaneyî.

Encamên sosio-ekonomî yê nû ve pirs-girêkê ji her du aliyên berê ne kêmtir girîng in. Nasnameya neteweyî bi gelemperî wek kevîrê bingehîn yê beşdariya kolektîf û pêkanîna planên pêşkeftina hevbeş tê hesibandin. Dema ku neteweyek wekî pêkhatîyek belawela û bê rêxistin were dîtin, hevgirtina ku dikare bibe motora mezinbûna aborî, perwerdehî û çandî wînda dibe. Kurdistan a ku di vegotina fermî de lawaz bûye, bi diyardeyên wekî bêparbûna aborî, rêjeya bilind a bêkariyê û nebûna binesaziya gunçaw re zêdetir têdikoşe. Ji ber ku îradeyek xurt ji bo geşepêdana wan pêk nayê û gel bi xwe jî dibe ku ji ber windakirina baweriya kolektîf û wêneyek zelal a pêşerojê kêmtir veberhênanên navxweyî bikin.

Di asta psîkolojîk de, tiştê ku diqewime dikare ji hestek demkî ya hêrs an acizbûna li ser berevajîkirina navan derbas bibe. Kesên ku

nasnameyên wan di medyayê de bi şeweyekî biçûkxistinê an jî redkirinê tê nîşandan, dibe ku hestên kûr ên bêewlehiyê bijîn. Bi taybetî jî ji bo nîşana ciwan a Kurd, ev pirs-girêk dikare bibe sedema dûrketina ji koka çandî û dîrokî û bibe sedema îzolasyonê bê gotin. Di serdemên nûjen de, gelek kes, bi dîtinê tiştên ku ji hêla medyaya serdest ve tînan xuyang kirin, hewl didin ku li gorî pênasîya serdest tevbigirin û bi vî rengî, bi qestî an jî bê mebest nasnameya xwe ya çandî bipirsin. Berdevamiya vê rewşê jî de bibe sedema têkçûna xwebaweriyê û daxwaza beşdariya siyasî û çandî.

Lê divê bê zanîn ku ev polîtîka ne tenê di çarçoveya danûstandinên dewleta navendî ya Îranê de gelê Kurd re sînordar in. Dinyaya îroyîn di nav hevkeşeyên tevlihev de ye ku tê de hêzên navneteweyî amûrên medyayê bikar tînin da ku bandora xwe biparêzin an berfireh bikin. Alîkariya diravî an jî piştgirîya veşartî ya hikûmetê ji medyaya bi zimanê Farisî re her dem bi nêrînê ku bandorê li dariştina polîtîkayên edîtorî û celebê ragihandinê nûçeyan dike re têkildar e. Di rewşeke wiha de îdealên neteweya Kurd – wek mafê çarenûsî û naskirina nasnameya dîrokî – carna ji aliyê van dezgehên ragihandinê ve nayên pêşaniyê kirin. Ji ber ku berjewendiyên jeopolîtîk û dîplomatîk ên dewletên piştgir hewce dike ku pirs-girêka kurd ji sînorekî derbas nebe. Ji ber vê yekê, beşek ji asîmîlasyonê dîskursîv a Kurdistanê jî bi destkeftiyên hikûmetên biyanî ve tê ravekirin, ew hikûmetên ku tu carî naxwazîna têkiliya xwe bi hikûmetên bihêz ên herêmê re ji bo parastina mafê çarenûsa neteweyên bindest bixwe xeterê.

Ji bo li dijî vê meylê netewa Kurd neçar e ku nêzîkatiyek pîralî bike. Pêngava yekem veşandina vegotina

dîrokî û çandî ye bi avakirina an xurtkirina dezgehên ragihandinê yê serbixwe yê Kurdî ku bikarin dengê gelê Kurd di cîhana hevdem de nîşan bidin. Divê ev dezgehên ragihandinê tekezî li ser resenî û navên resen ên herêm û kesayetên kurdî bikin û bi berhevanîna naverokê bi zimanê kurdî rê li ber jibîrkirina mîrata çandî bigirin. Pêngava din jî avakirina yekîtiyê siyasî û civakî ya di nava civaka Kurd de ye ku dawî li dubendî û hevrikiyan bîne; Ji ber ku tenê di bin ronahiya eniyêke bihêz a navxweyî de, dibe ku vegotinên fermî bi rikberî û bi hêzên din ên Îranê û navneteweyî re ji pozîsyona hêzê re bikevin ber naskiriyê. Di heman demê de, bi belgekirina guhertinên navan û berevajîkirina dîrokî, divê sazîyên mafên mirovan û raya giştî ya cîhanê ji encamên neyînî yê nû ve pêvajoyê bînan agahdarkirin. Ger belgeyên tînan li ser van nêzîkatiyên veşartî û xuyayî bêalî ji bo navendên akademîk û mafên mirovan werin peyda kirin, wê zexta navneteweyî li ser dezgehên ragihandinê yê ku bi zanebûn an jî nehişmendî li dû paqijkirina çandî dimeşînin, zêde bibe.

Têkoşîna gelê Kurd a li dijî cudakarî û nîjadperestiya pêkhatî her tim di çarçoveya tevgerêke ji bo bidestxistina edalet û mafên mirovan a cîhanê de dikare were fêmkirin. Di vê navberê de doza gelê Kurd û çarenûsa wan ji bo hemû civakên ku di bin siya hêzên navendî û asîmîlasyonê bi zorê de ne, hişyariyek e. Wisa dixuye ku paşeroja neteweya kurd, bixwaze û nexwaze, girêdayî asta serkeftina berxwedanê li hember vê meylê ye. Eger ev berxwedan bi hevgirtineke navxweyî û piştewaniya cîhanî pêk were, tê hêvîkirin ku nasnameya Kurd ji belaya paqijkirina çandî rizgar bibe û rê li ber daxwaza mafê çarenûsî û jiyaneke adil veke.

Newroz li Rojhilatê Kurdistanê

N. Hesên Mukerem

Newroz li Rojhilatê Kurdistanê ji bo gelê Kurd ne tenê roja sersala nû ye, belkû jî roja berxwedan, azadî û hev-nasiyê ye.

Li Rojhilatê Kurdistanê, Newroz wek li cîhanê fermî bi şop û taybetmendiyên tê pîroz kirin, lê ji bo Kurdan ew xwedî maneyek girîngtir e.

Newroz, jiyana nû û pîrozbahiyê mezîn e ku her sal bi şewq û komên mezîn li Rojhilatê Kurdistanê digel çanda kurdî tê lidarxistin.

Di salên dawî de, her çend gava Newrozê nêzîk dibe, di vê navberê de xeyalên ewlehiya dewletê bi peymanên taybetî tene destnîşan kirin, lê gelê Kurd bi şewq û coşek zêde di lidarxistina vê cejna jiyana nû de ji bo pêşwaziyê têdikoş e.

Di serdemên kevin de Newroz li Rojhilatê Kurdistanê weke ji van pîrozbahiyên û şewqên kurdî re şana zî pê dihat kirin û niha jî berdegame û weke kevintrîna kevineşopiya Kurd tê hesbandin bona nasandina gelê Kurd ji cîhanê re.

Li serdemên xwe de, gelê Kurd bi hewayê Newrozê û kesk bûn çiyayan û di barkirina sir û seqemê û xatirxwastina demsala Zivistanê bich hêlana bedeviyên cîhanê û spartina dilxweşî û bereketa jiyana mirovahiyê ji demsala Buharê demsala ji nû vebûn û jîn bûnê re, ev hewldan û bêtir hat hez kirin û pîrozbahî bi kevnepên xwe, bi taybet di nava gelê Kurd de bi serdankirina mal û xizimên xwe ku bi zi-

man û bernameyekê taybet li hemû şeweyên çandî ya gelê Kurd de dihat lidarxistin.

Lê di sala 1979'an de, pîrozbahiyên Newrozê di Rojhilatê Kurdistanê de bi dawîya şerên siyasî û berxwedaniyan bû.

Ji hêla dewletên serkutar yê Îranê ve, Kurd di bîr û şîroveke politikî de cih girt û lidarxistina rêûresimên Newrozê rastî astengiyan hatin û her roj ev givaş li ser gelê Kurd zêde bûn û niha jî berdegame in, ji ber ku hatina Newrozê yanî serhildan, wekhevî û aştiya giştî ye.

Berê cejna Newrozê li Kurdistanê bi dengbêjên kurdî û şopên çanda Kurdî her sal zêde dihatin amade kirin û lidarxistin û niha jî bi awayên xurtir û berfirehtir berdegame e.

Di îro de, Newroz di Rojhilatê Kurdistanê de bi coş û heyecan û komên mezîn yê gelê Kurd bi dîlan tê lidarxistin.

Herçawan sala derbasbûyî gelê

Kurd tevî hemû astengî û givaşên ewlehî ji aliyê hêzên serkutar yê rejîmê ve Newroz li bajarên wek Sine Mehabad, Urmiye, Makû, Merîwan, Kirmaşan û ...hwd lidarxistin û bi reng û coşên taybet bi dîlan û agir pêxistin pîroz kirin îsal jî dê bêhitir be.

Li her cihê Kurdistanê, ji Sine û Mahabad heta Seqiz û Merîwan, qadên cuda yê civaka Kurdî di pîrozkirina Newrozê de bi govend û stranên xwe hemaseyê mezîn bi kar û baranên xwe didne Newroza Kurdiwarî.

Zêdeya şopên hunermendî, govend û dîlana Kurdî kevinbûn û mezinahiya Newroza Kurdî nîşanî tevahiya cîhanê didin.

Îsal jî em şahidin ku di nêzîkbûna sersala nû de gelê Kurd li bajarên cuda yê Rojhilatê Kurdistanê yê wek Makû û gundê Çeşmîyerê keç û xort û kal û pîrekên Kurd bi jixwekirina kincên reng bi reng û nû bi dewra hevdû kombûn û bi dîlan û govend û stranên Newroza Xakîpûşan pîroz kirin û li bajarên din yê Rojhilatê Kurdistanê jî gelê Kurd bi bernameyên taybet yê Newrozê amadekariyên pîrozkirina Newroza Xakîpûşan dikin.

Di vê salê de, hunermend û komên dîlanê yê kurdî bi bernameyên xwe

yê taybet xwe amade dikin daku sersala nû bi şewazên taybet, li her derî bi kom civînan, Newrozê, bi şop û muzikên xwe pêşkêş bikin.

Şopên hîndarî, lidarxistina govend û hevaltiyên hunerî li herêmên cuda yê Kurdî ku hene lidar bixînin.

Herçend ku hikûmeta Îranê amadekariyên afirandina astengiyan bo pêşî girtina lidarxistina rêûresimên Newrozê di asta herî serê de didomîne û Newrozê girê bide bi partîyan û aliyên siyasî, lê ev hewldan bê bandor in, çimkî ev yek çanda gelê Kurd û di dîroka gelê Kurd de ye, û dîroka xwe vedguhesîne.

Pîrozbahiyên Newrozê li Rojhilatê Kurdistanê di hemû tiştên gelê Kurd, berxwedan, jiyana nû û çanda xwe, bi şewq û pîrozbahîya mezîn tevî hemû astengiyan tê lidarxistin.

Newroz, weke şîroveke bo gelê Kurd bo jiyaneke nû bo wekhevîyê û Newroz bi şopên xwe yê taybet kevinbûna dîroka Kurdistanê nîşana nifîşên nû û cîhana nû dide Newroz bedevî û mirovdostiya gelê Kurd nîşanî cîhanê dide.

Newroz û Sersala nû pîroz be.

Pêgeha zimanê kurdî weke zimanê zikmakî di şûnasa neteweyî û xurtkirina tevgera rizgarîxwaxiya Kurdistanê de

N. Serbest Urmîye

Beşa 2

2.3. Ziman çeperê berxwedana neteweyî

Di piraniya tevgerên rizgariyê yê serxwebûnxwaz de, parastin û pêşvebirina zimanê neteweyî bûye hêmaya berxwedaneke çandî û siyasî û weke çeperê parastina nasnameya neteweyî tê hesabandin.

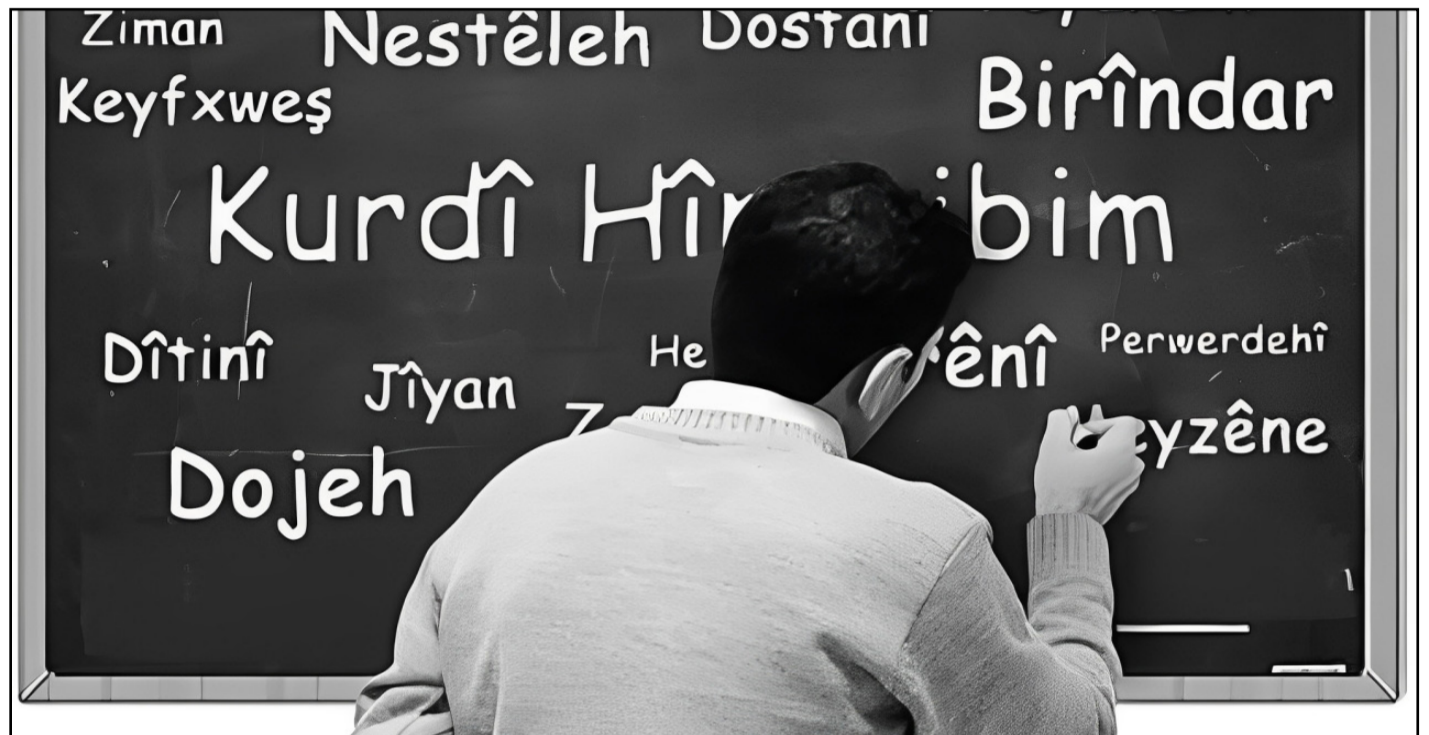
Di civakên ku ketine ber siyasîyên bişavtin û tunekirina ziman de, hewildana parastina zimanê zikmakî tê wateya berxwedanê li dijî siyasîyên desthilata bişavtin û tinekirina nasnameya neteweyî.

Weke mînak, li Îrlandayê vejandina zimanê Îrlandî pêkhateyê sereke ya berxwedanê li dijî kolonyalîzma Brîtanyayê bû.

Li Cezayîrê, zimanê Erebî û Amazîxî li dijî siyaseta kolonyalîzma Fransayê weke hêzeke têkoşîn û parastina nasnameyê mifah jê hate wergirtin.

Li Kurdistanê hikûmetên desthilatdarên Îran, Tirkiye, Iraq û Sûriyê bi zext û qedexekirina ziman, jib o tunekirina nasnameya Kurd pêngavên bilind havêtine.

Lê gelê Kurd bi rêya perwerdeya zimanê kurdî (bi qaseke zêde di terzên nepenî di tezeke nefermî de), wêje û helbest wekî amûra berxwedanê, medyaya Kurdî ya serbixwe û çalakiyên çandî û hunerî de karîne zimanê xwe biparêzin û di berxwedana xwe ya neteweyî de weke hêzekê mifahê jê wergirin.

3. Bandora zimanê Kurdî li ser yekîtî û tevgera rizgarîxwaxiya Kurdistanê

Zimanê Kurdî jî weke hemû zimanên din yê ku di bin siyasîyên bişavtin û tunekirinê de derbas dibin, di qada parastina nasname, nîrx û bihayên neteweyî de yê bûye çepereke xebata neyeweyî.

3.1. Zimanê Kurdî û nasnameya siyasî

Bi avakirina dezgeh û rêxistinên siyasî û medyaya serbixwe, Zimanê Kurdî di yekîtiya neteweyî de roleke sereke hebûye û heye û hertim alîkarê bihêzkirina tevgera mafxwaziya neteweyî di Kurdistanê de û bo Kurdistanê ye.

4. bihêzkirina zimanê Kurdî weke çeperê xebata neteweyî

Tevî pirrengiya zaravayan, zimanê kurdî role navendeke sereke di yekîtiya kurdan de digêre.

Lewma hewce ye weke hemû zimanên din were bihêzkin.

Ji bo bihêzkirina rolê zimanê kurdî di yekgirtina tevgera azadîxwaziyê de dibe bêtir hewil were dan û ev çareserî tene pêşniyar kirin:

* Berfirehkirina navendên perwerde, xwendin û nivîsandina kurdî û avakirin û alîgirtina rêxistinên perwerdeyê nemaze perwerdeya ziman, ji bo xurtkirina zimanê kurdî di nav nîfşên ciwan û çalakvanên tevgerê de.

* weşandin û wergerandina bas û babetên dewlemend li dor berxwedan û tevgera azadîxwaziyê ji bo jordebiriba asta hişyarî gel û hevgirtinê.

* Bihêzkirina Medyaya Kurdî û Pêşxistina ragihandina serbixwe bi zimanê Kurdî ji bo şopandina nûçe û pirsên taybetî li dor xebata gel û bihêzkirina gotara neteweyî û azadîxwaziyê.

* avakirina hêlake berfireh ya hevkarîyê di navbera komên cuda yê kurd û neteweyên din de û bikaranîna zimanê kurdî di civîn û daxuyaniyên hevpar de ji bo xurtkirina nasnameya çandî û neteweyî.

* mifah wergirtin ji huner û wêjeya Kurdî, dewlemendkirina mûzîk, helbest û wêjeya berxwedanê bi zimanê Kurdî ji bo haydan û bilindkirina asta hişyariya gel, nemaze nîfşa ciwan û nûgihîştî.

* Bihêzkirin û bikaranîna torên civakî ji bo berfirehkirina rolê zimanê kurdî di danûstandinên azadîxwaziyê de.

* rêxistin û berhevkirina belge-nameyên fermî yê tevgera azadîxwaziyê bi Kurdî û mifah wergirtin ji zimanê kurdî di belge, daxuyanî û sloganên fermî de.

Di dawiyê de

Ji aliyê zanistî û felsefî ve ziman ne tenê emrazê gotin û ragihandinê ye, belkû bingeha avakirina raman, yekîtiya civakî û berxwedana çandî û neteweyî ye.

Teoriyên ku di vê gotarê de hatine pêşkêşkirin, hemû girîngiya bingehe a ziman di naskirin û jiyana neteweyan de radigihînin.

Zimanê Kurdî jî weke zimanê dayîkê yê neteweya Kurd roleke bingehe di parastina kesayetî, çandî, civakî û neteweyî ya gelê de heye.

Li Kurdistanê zimanê Kurdî yek ji girîngtirîn alavê nasandin û parastina nasnameya neteweyî ye û weke faktera sereke ya yekîtiya civakî roleke mezin digêre.

Parastin û berfirehkirina zimanê Kurdî ne tenê ji bo vejîyana jiyane di qadên çandî û civakî ya neteweya kurd de hewce ye, belkû dibe weke çepereke qahîm di tevgera azadîxwaziya Kurdistanê de jê were mêzekerin.

Ziman û bikaranîna navgînên Ziman

N. Hesen Heranî

Ev sernavê nivîsê belkî bala xwîneran dikişîne. Mebesta vê gotarê ne hewara li ser zimanîye. Bawerim me Kurdan wê xelekê derbas kir.

Lewre li Başûr êdî unîversîteyên me ên bi zimanê Kurdî hene û li Rojhilat dibistanê hînkariya xwendin û nivîsandina Kurdî hene.

Dema zimanekî li dibistan û Zanîngehan hat bikaranîn xetera windabûna wî zimanî jî ji holê radişe. Ev herdû qadên azad jibo ketina zimanê Kurdî ya bazara cîhanê gelek girînge û divê hemî Kurd bê nêrînekî partîvanî piştevanî bide, jê feyz bigire. Ev serbilindîtya hemî Kurdan a sedsalan e.

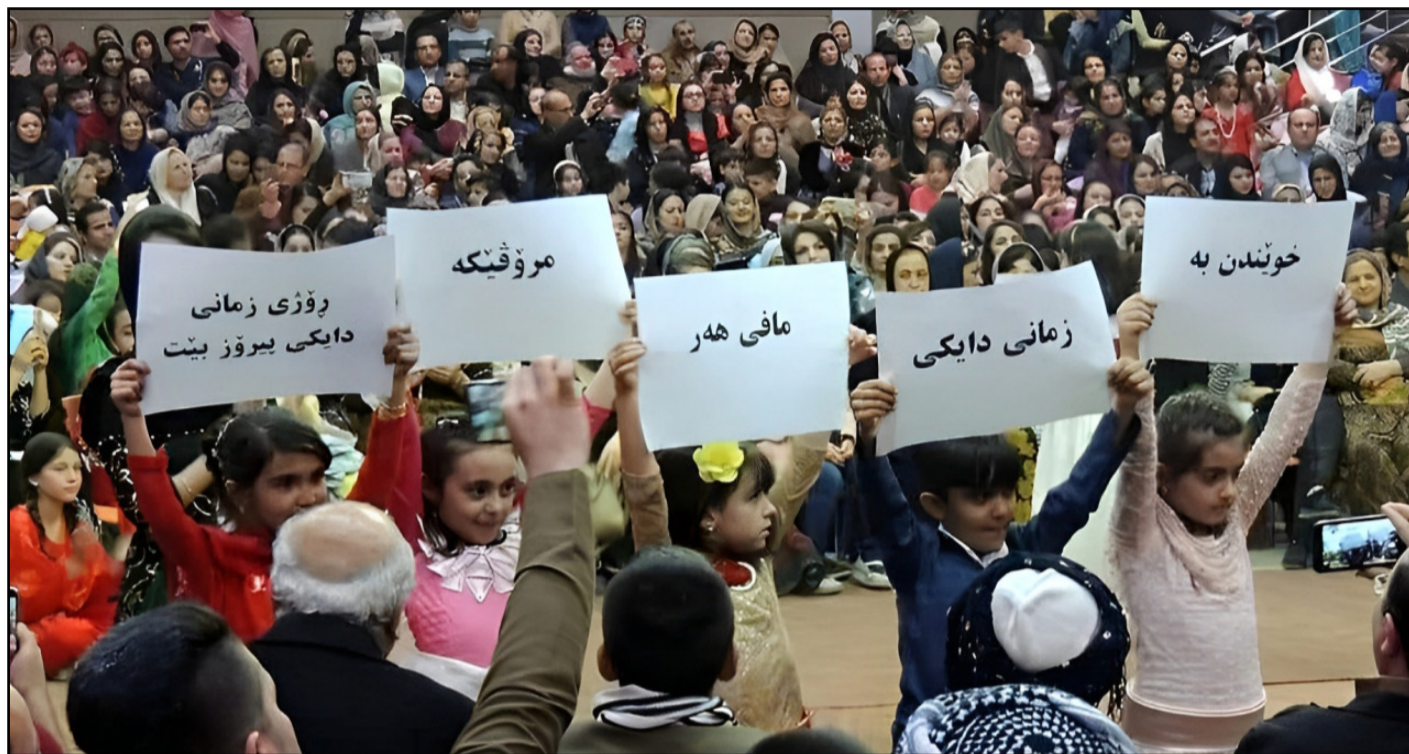
Her çiqas zanîngeh û dibistanên me hebin jî, ev pêncî sal zêdetire zimanê Kurdî bi awayekî bi riya kovar, rojname û paşê jî televîzyon tevî vê karwanê hatibin kirin û hatibin bikaranîn jî dîsa pirsgirêka me ya standartyonê heye.

Ev pirsgirêk jî divê bi riya civînên zimanzanên li akademîyan demekî kurt de bête niqaşkirin û bête çareserkin.

Di mijara zimanî de piştî ku akademî û zanîngehên me hatin avakirin şûnde divê ji vir û pêde xebatên li ser zimanî bi awayekî takekesî neyê meşandin.

Jibo pêşketin û standardekirina ziman destyên kolektîf werin avakirin û li ser xalên nelihewkirî niqaş bê kirin, nakokî û şaşiyên hene jî bi vê rêbêtin afirandin.

Bêguman dîsa kesên di warê flololojîyê û bi taybet di warê lîngûstîyê de herî pêşketî ên di asta profesoriyê de dikarin xebat li ser zimanî, dîrok, bîngeha wî û têkilîyên bi zimanên din re lîkolîn bikin. Ev xalekî cuda û taybete. Herdem pêwîst e.

Pêşniyarîya min ji akademî û zanîngehên me re eve:

Di dîroka her gelî de ev hatîye kirin. Gelekî bi sedsalan jî azad jîyabe dîsa li ser zimanê xwe jibo zelalkirina dema derbasbûyîyê û koka wê zelal bikin û tiştên nû derbixin holê, û her wiha tevî xaneya zimanê xwe bikin lîkolîn û lêgerînên hêja dikin.

Hela ev kar jibo zanyar û lîkolînerên me û jibo zanîngehên me bêtir pêwîste.

Mijar ev e. Îro di ferhenga zimanê Tirkî de bi hezaran peyvên Kurdî hene û nîşekirina van peyvên wekî zimanê Farsî tê pênasekirin.

Van peyvên bi amadekirina ferhengan hindik be jî hatine dariştin. Ev tiştêkî hêjaye.

Lê dîsa jî bi dawî bebûye. Îro di zimanê me de gelek peyvên ku em wekî Erebi dizanin lê di eslê xwe de kok û rastîya wan Kurdîye hene.

Jiber ku sînorê mijara min teng e ez nikarim bi mînakên cihê xwe bi mînakên wan peyvên dagirim.

Bi gorî min peyvên ku di dema kevnar de di serdema sedsalên miladî ên 9.10.11. û 12. de derbasî Erebi bûne ji yê ku derbasî Tirkî bûne û hatine Tirkîkirin zêdetirin.

Em li gorî mentiq û hebûna raza sîyasî û rêveberî li merheleyên dîrokê

binêrin di kîjan xelesa dîrokê de kîjan gel di warê rêveberî û sîyasî de xurtbe bandora zimanê wî jî li ser zimanên din zêdetir çêdibe.

Peyvên ku di zimanê Erebi de wek Erebi tînan zanîn lê di eslê xwede bi kok û hebûna xwe Kurdîne herî zêde di serdema ku me behsa wî kir di wan sedsalan de derbasî Erebi bûne.

Lewre di wan serdeman de her çiqas zimanê perwerdê bi Kurdîbe û rejîma heyî li ser esasê ometê ava bûbe jî Kurd bi sosyetebûna xwe, bi kabilîyeta rêvebirina dewlet û erkanên fermîyetê de ne kêmi Ereban bû û heta em dikarin bêjin ji Ereban gelek gelek bi pêşdetir bû.

Dewlet her çiqas dewleta Îslamî û zimanê perwerda wî Erebi be jî zimanê wan tîrî hemî qadên jîyanê û beşên pişeyên civakê nedikir.

Jiber vê yekê mecbûr mane gelek binavkirin û pênasekirin bi peyvên zimanê dewlemend yê Kurdî û Farsî hatine kirin.

Bi vî awayî ev peyvên aîdê zimanê me derbasî zimanê Erebi bûne. Her wiha van peyvên jî ne kêmin. Celebekî gelek zêdeye.

Ji ber van sedeman divê zanîngehên me di demek kurt de di vî warî de lîkolîn û tesnîfkirinekî zelal bike.

Mijara me ya din jî ev e: Pirsgirêka bikarneanîna amûrên jibo zimanî ye.

Gelek Tv, rojname û blogên medya dijital yê Kurdî hene lê naveroka wan ne xurte.

Yan jî bernameyên bi zimanê Kurdî tînan kirin zêde bala gel û mirovên Kurd nakişîne. Li pêşberî xwe zêde temaşevan kom nake.

Ez dizanim jibo em van navgînên xwe bi bernameyên bêtir xurt û dewlemend xwedî bikin pêdivî bi kadroyên pispor yê çand, huner û ragihandinê heye.

Jiber ku di vî warîde kêmanîya kadroyê heye, heya ev valahîya pisporî bête dagirtin mirov dikare gelek fîlm, rêzefîlm, bernameyên zarokan, dokumantasyonên dîmenî li ser xweza û jîyanê bi Kurdî dublaj bike û bikişîne ser ekranên medya Kurdî û ranîşanê gelê xwe bike.

Bandora rêzefîlman jibo hezkirina zimanî û belavkirina zimanî ya li nava malê gelek zêdeye.

Divê mirov vê yekê bigire balê.

Bi kurtasî û bi kêmanî şûna em di salborîyên rojên zînanî de li ser zimanî bisekinin divê mirov ziman di her warê jîyanê û amûrên ragihandinê de baş û xurt bicîh bike.

Da ku bigihêje cihê xwe. Cihê ku ziman bihêje hiş û mejîyê mirove. Tenê pêwîste mirov riyên bi îsabet, şewekî bi bandor, metodekî rast û bi zanyarî bipejirîne.

Nerîna

“Mesûd Barzanî”:

“Serhildan peyameke zelal bû ku gelê Kurd zindî ye û azadiyê dixwaze”

“Mîstefa Oziçelîk”:

“Piştî banga Ocalan, divê em daxwazên Kurd ên neteweyî bidin pêş”

“Tulay Hatimoglullari”:

„Ji bo mayîdebûna vê hêviyê û lidarxistina kongreya PKK’ê, divê hawirdoreke bê pevçûn bê avakirin û hemû çalakîyên leşkerî yên li derveyî Tirkiyeyê bîn rawestandî.”

“Gideon Saar”:

“Dvê li Sûriye û Rojavayê Kurdistanê dijminatîya Kurdan neyê kirin

Rêjîma dagirkar a Îranê herêma Mirgewer a Urmîyê wêran dike

N. Eskender Ceiferî

Rêjîma faşîstî ya Îranê bi cîbicîkirina pirojeyên jêrxanî bêtî berçavgirtina encamên jîngeh û civakî, careke din navçeyêke din xiste ber metirsiya wêrankirinê. Jînge û xweza, ji bo vê rêjîma dagirkar qet girîng nîn e. Vê carê jî plana avakirina santrala “Sole Dûkal” li devera Mirgewe a ser bi bajarê Urmîyê rastî nerazîbûna tund a xelkê deverê û çalakvanên jîngehparêzî hatiye. Ev pirojeya han ku bi hevkarîya hejmarek ji parlamentê û hêzên serkutkar ên Îranê tê cîbicîkirin, metirsiyek cidî li ser samanên xwezayî, çandinî û niştecihên vî deverê tê hesabandin.

Li gorî agahiyên ji herêma Mirgewer a Urmîyê hatin girtin, çêkirin û xebitandina vî santralê dikare hêdî hêdî erd û xwezayên Mirgewer giştî ji holê rabike. Ev herêma ku yek ji herêmên herî kevnar ên xwezayî yên Kurdistanê tê hesabandin, ji ber çavkaniyên avê, mîngên şîn û cihêrengiya jîngeya vî navçeya bedew, xwedî girîngîyeke mezin e. Lê bi avakirina vî santralê re metirsiya zuhabûna çavkaniyên avê û jinavbirina êkosîstema xwezayî ya herêmê heye. Kêmbûna asta ava binê erdê li vî navçeyê, wêrankirina mîng û baniyan û jinavçûna ajalên kovî li pey xwe ve tîne.

Aboriya xelkê Mirgewer a Urmîyê bi giranî li ser çandinî û cotkariyê ye. Her guhertinek di çavkaniyên av û axa herêmê de dikare rasterast bandorê li ser jiyana şênîyan li vî herêmê bike. Pisporan hişyarî dan ku ev proje dikare çandiniya herêmê ber bi wêraniyê ve bikişîne û cotkarî jî bikeve bin metirsiyê nemanê. Wendakirina karên cotkarî û çandiniyê dê mirovan neçar bike ku koç bikin û di dawiyê de pêkhateya demografîk a herêmê biguhere.

Herêma Mirgewer a Urmîyê ji ber dîmenên xweş û xwezaya xwe ya be-

dew û xweşik, yek ji cihên geştyarî yên bedew yên Kurdistanê ye. Her sal gelek gerok û geştyar serdana vî deverê dikin, ku ev yek dibe alîkar ku aboriya herêmî geşeyê bike û pêş bikeve. Lê çêkirina vî santralê ji bilî wêrankirina xwezayê, wê tûrîzma herêmê jî ji holê rabike. Di demeke kurt de kêmbûna hatina geştyaran dê bibe sedema derbeyê mezin a aborî li niştecihan, lê di demê dirêj de ev guhertin dikarin bibin sedema ji holê rakirina tevahî ya nasnameya dîrokî û çandî ya herêmê.

Gelek rexnegir di wê baweriyê de ne ku ev piroje ne tenê bi ti awayekî planeke geşepêdanê nîn e, belkî beşeke ji siyasatên mezin ên rêjîma dagirkar û faşîstî ya Îranê ji bo kontrolkirin û guhertina pêkhateya demografîk a van navçeyan li Kurdistanê. Bi wêrankirina jînge, xweza û çandiniyê re li Kurdistanê dê mirov neçar bimînin ku koç bikin û di dawiyê de ew devera ku bi sedan salan bûye warê gelên xwecihî dê bê mirov bimîne. Ev mijar heman tişt e ku li parçeyên din ên Kurdistanê jî hatiye dîtin û careke din jî nîşana nêzîkbûneke bi qestî ye ji bo lawazkirina nasnameyên xwecihî û ferzkirina guhertinên zorê di pêkhateya demografîk a navçeyên taybet de ji aliyê dagirkar ve.

Xelkê herêma Mirgewer gelek caran nerazîbûna xwe li hemberî vî planê nîşan dane. Ew dibêjin bi gelê Mirgewer re ti şewir nehatiye kirin û bêtî ku berjewendiyên gel li ber çavan bîn girtin li pişt perdeyê biryar hatine girtin da ku xweza bê jinavbirin. Heya niha berpîrsên rêjîma dagirkar a Îranê bi awayekî cidî bersiva xwepêşandanê nedane û vî

bêdengiyê jî nîgeraniya berdeamiya pêkanîna vî projeyê zêdetir kiriye. Ji ber ku meyla heyî ji aliyê dagirkar ve ji bo domandina vî projeyê berde-wam dike, pêşeroja herêma Mirgewer di nezalaliyê de ye.

Ger ji bo rawestandina vî projeyê gav neyên avêtin, êdî dibe ku di van çend salên pêş de navçeya Mirgewer bibe herêmeke çol û bê mirov. Çalakvanên jîngeparêz û xelkê wir berdewam daxwazê dikin ku ev proje were rawestandî û ji aliyê pisporekî serbixwe ve ji nû ve bê lêkolînkirin. Lê belê dagirkar qet guh nade wan.

Mirgewer herêmek e ku li parêzgeha Urmîyê ya Rojhilata Kurdistanê ye. Ev herêm li ser sînorê siyasî yê dagirkariya Îran û Tirkiyê ye û li ser rêya navenda Urmîyê û Bajêrgeha Sîlwana ye. Xelkê Mirgewerê bi gelemperî Kurdan in. Jiyanên wan bi awayekî gelemperî ji nerê ve bi bingeha çand û kiştûkalê ye. Xebata sereke ya xelkê gundên Mirgewerê, wekî herêmên din ên Kurdistanê, li ser bercivanî û cotkarî ye. Xelkê gundên wir di cotkarî de gelek berhemên xwe didin bazarê, wekî genim, gûzê û tiştên din. Her weha, berhemên xwaringî û çêkirina tiştên bi destan jî di nav xebat û kar û berhemên xelkê wir de hene.

Li herêma Mirgewerê, çand û dabên Kurdî bi qewetî tê peymanîn. Dîlan, stran û govendên kevnar ên Kurdî di nav xelkê de pir tîne dîtin û dawetên wan bi çanda Kurdî tîne pîrozkirin, bi taybetî di dema pîrozbahiyên cejnên Kurdî de wekî Newroz. Her weha, xelkê herêmê bi dilxwazî û micd, bi awayekî hevgerî xwe nasnameya Kurdî ya xwe diparêze.

Konferansek bo perawêzxiştina Gelê Kurd li Sûriyê

N. Ebdulezîz Qasim

Di nav bertek û rexneyên tund de, di 25ê Sibatê de li paytexta Sûriyê civîneke bilez bi navê konferansê niştimanî yê Sûriyê hat lidarxistin, ku gelek goman li ser lidarxistina vî konferansê bilez hebûn, ku berî lidar bikeve dihat pêşbînîkirin ku wê bi encamên xirab derkeve, ev yek xuya bû piştî damezrandina komîteya wê ya amadekar ji heft kesan ku pênc ji wan alîgirên HTŞ bûn û bi dîrxiştina kurd û Elewî û Durziyan, zêdebarî daxuyaniyên şovenîzm yê berdevkê komîteya amadekar ku derbirîne ji siyaseta rêveberiya nû ya Sûriyê li hember Gelê Kurd dike, tevî siloganên di hola konferans de yê dihatin gotin li dijî gelê kurd ji aliyê piraniya beşdarên vî kofranesê nijdaperês yê ku goman li ser heye ku ne ji bo doyaloga niştimanî hatibû lidarxistin biqasî li dijî maf û hebûna Gelê Kurd.

Bi heman awayî ku kurd ji beşdariya konferans û herwiha ji komîteya wê ya amadekar hatin dîrxiştin, konferans ji aliyê Partî û Rêxistinên kurdî û herwiha ji aliyê akademyen û kesayetiyan serbixwe yê kurdî ve hat şermezar kirin û daxuyaniyên cuda li ser hatin derxistin, ku heta radeyekî di nav raya giştî de, çî li ser asta Sûriyê û herwiha li ser asta navdewletî ev konferans bi hewldaneke şikestî hat û negehişt armancên xwe yê serekî bo komkirina piştgiirtina hewldanên rêveberiya nû ya Sûriyê û hewldanên şovenîzma erebî û hewldanên herêmî yê tene avakirin li ser perawêzkirina maf û hebûna Gelê Kurd di Sûriyê de.

Îro wisa xuya dibe ku dîrxiştina kurdan ji beşdariya konferansê li ser asta Sûriyê, ku her heman siyaseta berê ya li dijî Gelê Kurd berdeam be û dê bêne bêpar kirin ji beşdariya siyasî û aborî di Sûriya siberojê de!

Lewra pêdiviye ku partî û saziyên kurdî û herwiha Rêveberiya Xweser vê yekê liberçav bigire ku ev perawêzxiştin, wekî siyaseta û hem wekî praktîk dê li dijî maf û hebûna neteweyî ya Gelê Kurd berdeam be, naxasim ku ev yek dikeve di nav hewldanên herêmî de û bi taybetî hewldanên Tirkîyê li ser redkirina her statoyek kurdî li Rojavayê Kurdistanê li ser binemayê federalîzm yan otonomî, ku îro pêdivî bo wê yekê heye ku ne tenê bersiv li ser hewldanên şovenîzma erebî û herêmî li dijî Gelê kurd wekî bertek bi gotin û daxuyaniyan bihê dayîn, lê hevdem divê bi gavên hevbeş û yekgirtî û mukirhatin li ser mafên neteweyî bersiv werin dayîn.

Tevî ku çarenivîsa Rojavayê Kurdistanê di metirsyek mezin de bi taybetî ji ber gefên Tirkîyê yê berdeam û hewldanên wê li ser redkirina her hebûneke rêveberiyê kurdî li ser binemayê neteweyî, zêdebarî ku beşek ji daxuyaniya dawiyê ya berêz Ebdulah Oclan jî hat di heman çarçoveya vê siyaseta de, bi taybetî redkirina avakirina her statoyek kurdî li ser binemayê neteweyî, ku ev yek di naveroka xwe de yekser dikeve di xizmeta hewldanên lawazkirina pêgeha Gelê Kurd di siberoja Sûriyê de, lewra ku îro Gelê Kurd li hember metirsyek mezin e, û di qonaxek çarenivîs û hestiyar de derbas dibe!

Tevî van metirsiyan li ser çarenivîsê Gelê Kurd li Sûriyê, lê li aliyek dîtir divê zanibin ku hindê aktorên serekî ji bilî Tirkîyê hene, wekî Îsraêlê ku rolek wê serekî hebû di rûxandina rêjîma Sûriyê û herwiha di guhertinên niha yê li navçeyên dibin, ku piştî şerê Gazayê (7ê Oktober 2023) rewşeke nû li tevaya navçeyê cuda ji berê peyda bûye her bigire ji lawazkirina rola Îranê di Sûriya, Lubnan û Yemeni de û lawazkirina Hizbullah û hata bigehe rûxandina rêjîma Be'is ya nijadperês li Sûriyê, ku wisa xuya dibe ku navçe li pêş guhertineke mezin e û dikarin bêjin ku Sûriya ji nûve dê li ser bingehê

federalîzm û nenavendiyê ava bibe û neji li gor xwestekên Tirkîyê û alîgirên wê, belkî pirtir li gorî berjewendiyên Îsraêlê ne û bi rengekî ji renga dikevan berjewendiya pêkhatiyên neteweyî û olî li Sûriyê de jî, nemaze ku ne tenê Kurd daxwaza federalîzmê dikin, her bi heman awayî ku niha Elewî û Durziyên Sûriyê jî dixebitin û daxwaza federalîzmê dikin, û bi awayekî rasterast Îsraêl piştgiirtina Durziyan li başûrê Sûriyê dike.

heta radeyekî bi piştewaniya Amerîka û hindê aliyên navdewletî û bi hevalbendiya digel Xirstiyan û Elewî û Durziyên Sûriyê, Kurdên Rojavayê Kurdistanê dikarin bibin aktorên çalak û xudan pêgehek bilind di qada Sûriyê de, û bi mukirhatin li ser mafên xwe yê neteweyî û karê neteweyî yê hevbeş û bi taybetî bi pêkanîna yekrêziya kurdî û bidestxistina biryara xwe ya neteweyî û serbixwe, ew dikarin mafên xwe yê neteweyî misoger bikin û herwiha rawestin li hember fobiya şovenîzma Tirkî û Erebi, û van plan û hewldanên perawêzxiştina Gelê Kurd ji qada siyasî û aborî û ji jinûavakirina Sûriyê berovajî û pûç bikin.

EM ŞARİSTANIYA KU ÊZDIYAN LÎ SER ERDNÎGARIYA KURDISTANÊ DESTPÊKIRYE NASBİKİN Û BIPARÊZİN!

N. Kemal Tolan

Gelek kes dizanin ku, min li ser pirska herêm û deverên Êzdî(Ezdahî) lê jiyane çiqasî ji ol û netewa xwe ya Kurdî re xwedî derketine anjî Êzdî çiqasî urf, adet û zimanê Kurdî parastine, gelek caran raya xwe di lêkolîn, gotar, di nav rûpelên pirtûka xwe, ya bi navê Hebûn û Tûnebûna Êzdiyan Tev Romanên Zindîne û Nasandina Kevneşopên Êzdiyatîyê de eşkere kiriye.

Her weha min di dû gotaren xwe de*1 bi taybetî bahsa kevnariya dîrok û şûnwarên Êzdiyan yên ku li herêma Hesenkêfê(Heskîfê) jiyân, kiriye.

Nihajî dixwazim dîsa bi taybetî hinekî bahsa erdnîgariya hinek şikeft û çiyayên ku Êzdiyên li herêma Xendeqiyân jiyane bikim.

Belê, dîroknivîsê Kurdan yê herî navdar, mîr Şerefhanê hukumdarê Bedlîsê (yê sala 1597 an) jî, di pirtûka xwe ye „Şerefname“ yê de bahsa hinek eşîrên li derdora Heskîfê-Hesenkêfê dike û dibêje:

“Sêzde eşîret û qebîleyên giring li navçeya Hesenkêfê hene: Aştî, Mihalbî, Mihranî, Becnewî, Şeqaqî, Îsturkî, Kurdî Mezî, Kurdî Piçuk, Reşan, Kişkî, Çilkî, Xendeqî, Suhanî û Bidyan (*2 rûpel:191).

Her weha, gava mirov baş li ser vê xarîta xwarê jî binêre, meriv dibîne ku erdnîgariya çiyayên Xendeqiyân bi navê “çiya yê Khaldî” (Xaltî)ya jî hatiye kifşkirin û hingê ji çemê “Yanar Suyu” re jî gotine “Ava Yezîdxanê”.

Min jî di rûpelên pirtûkên xwe de daye xwanê kirin ku, Xendeqanî ne tenê navê eşîrekiye.

Xendeqanî, navê herêma ku gelek eşîrên me Êzdiyan lê jiyân e. Ev herêma Xendeqiyân li navçeya Qubîn(Beşîrî), Batman, Heskîfê ye û yek ji deverên Ezdahiyân ya herî kevn e.

Li ser vê xarîtê de jî xwanê dibe ku çiyayê Xendeqiyân ji bakur-rojhilatê Batmanê bi qasê 8 km pêve, li ser rêya diçe Merdînê(D955), dikeve milê çepê destpêdike, ji wir diçe ber ava çemê dîcle û pira bajarê Heskîfê. Ji ber çemê dîcle li ser milê çepê jî diçe heta serê herdû ava.

Ji ber çemê “Ava Êzîdxanê- Yanar Suyu” li ser milê çepê diçe heta bakurê gundê Dûşa(Kumgeçit), Malêbiniyê, Mizareşê, ji wir dertê diçe heta derdora gundê Şimzê(Oğuz) û jî heta cardinê dizivire ser rêya Merdînê(D955).

Ji ber ku bîst salên min jî di nav vê erdnîgariya çiyayên herêma Xendeqiyân de derbas bûne, ez baş dizanim ku, di nav çiya yê „Khaldî „ Xendeqiyân de gelek kele, zinar, sarince, deşt, şikeft, gelî, newalên kûr û bi taybetî jî tenê li Heskîfê(binêren li ser wêne rastê) nêzî 15 hezar şikeft hene. Ev herêma, yek ji cihê şûnwarê Kurdan yê herî kevn e.

Navê hinek şikeftên ku bûne şûnwar û sitara Êzdiyên li herêma Xendeqiyân ev in:

Çinêriya, Zêwê, Baleka, Siloderka, Qelo, Sîxwira, Sina Xirabe, Geliyê Nêrmê(Kela Vireyten), Geliyê Heşîşanê, Malê-biniyê, Sinê, Emer, Qerehê(li binê şikefta Emer e in), Qurê, Berzaneka, Gundê Şikefta Gêrê, Mexera Kerê, Qirna, Zivinga, Şikeftestûn, Girê-Mator, Çale Rijiyê û hwd. Her deverê ku şikeft lê hene, li wirê bi hindikayî Sarinceyê avê jî heye.

Ez bawer nakim ku, ev şikeft û sarencên avê yên ku piraniya wan di zinaran de ne û meznaiya wan di navbêna 20-500 m² ye, bi destan hatine kolandin.

Lê, eşkere ye ku gelî, zinar, şikeft û kele di dema destpêka şaristaniyê de ji bo ku mirov xwe lê bisitirin û di dema şer de xwe biparêzin hatine bikaranîn.

Ji xwe di zargotina me Êzdiyan de vêga hêjî baş xwanê dibe ku gelek ilimdar, babçak, qewal, dewrêş û rihaniyên olî di nav şikeftan de rê û rismên ola xwe naskirine. Lewma hêjî gelek cejnên olî û parêzgehên pîroz di şikeftan de hene.

Gelek dîrokzane û lêkolîner jî mîna zargotina me dibêjin ku, şikeft bûne symbola gelek berxwedan û serhildanên me Kurdan. Rola şikeftan di nav çîrok, şano, efşane û romanen cîhanê û bi taybetî jî di nav yên me Kurdan de gelekî mezine.

Lê mixabin, gelek kesên Kurd nikaren (anjî naxwazen?) eşkere bahsa hêza bav, kal, mîrek, oldar û serokeşîren me Êzdiyan, yên ku di nav van dever û cîhên asê de li dijî êrîşkar û dagirkerên Kurdistanê berxwedane biken.

Lewma jî bigumanim, arkeolog û dîrokzane bi tarîxa şaristaniya Ezdahîtiya ku di nav şikeftên erdnîgariya Kurdistanê de destpêkirye nizanen.

Û çî gava rêveberên şînwara, arkeolog û dîrokzan li ser van kele, zinar, sarince, deşt, şikeft, gelî û newalên çiyayên ku Êzdî lê jiyane baş lêkolîn bikin, ewê jî bivînin, ev wargehên Ezdahiyân paytexta padîşahê cin, perî û hemû mîrekên Kurdan bûne.

Belê, ez bawerim gelek mînakên ku vê nixandina min pişterast dikin jî hene:

Mînak binêren li agehdariyên di çavkanî: 4, 5 û ya herî balkêş jî, ji xwe gelek kesan ji we jî bihîst anjî xwandiye ku, axkolkvan(Arkolog)ê Alman Prof.Dr. Klaus Schmidt, di sala 1994 de çuye Kurdistanê li bajarê Riha yê, ewî gelekî bala xwe daye ser wî ferşê kevirê ku li derdora Girê

Navîn”Göbekli Tepe” hatiye dîtin.

Dûre Prof. Dr. Klaus Schmidt û gruba xwe hima dest bi axkolijiyê li der dora Girê Navîkê”Göbekli Tepe” kirine. Pişt ra jî Prof. Dr. Klaus Schmidt, nîrxandinê xwe yên li ser pêker û wênên li ser stûnên kevirên paristgeha ku di binê axê de dîtiye, di gelek kovar, rojnamenê cûde û di rûpelên pirtûkekaxwe da beladike û binemak(îda) dike ku, “ev paristgeha li Girê Navîn”Göbekli Tepe” beriya dûwanzdeh hezar salan hebuye”

Dîsa Nnivîskarê Îngîlîz, Tom Knox(navê wî yê rast: Sean Thomas e) jî di pêşgotinê û di gelek rûpelên Romana xwe “Sirê Afirandinê” (Çavk.:7) de dide xwanê ku “ev paristgeha Girê Navîn”Göbekli Tepe” şûnwarê mirovên ku baweriya xwe bi Tawîsî-Melek di anîn e û di dinyayê de paristgeha herî kevnê.

Beriya dûwanzdeh hezar salan ev şaristaniya gelek dewlemend û mîna bihiştê buye. Lewma jî ewan hingê evqas peykerên lawirên Xwedanên xwe li ser ferşên stûnên paristgeha xwe kolandine.”

Hêvidarim ku Kurd dîroka şûnwar û kevnariya çanda bav-kalên me rast bidine naskirin û parastin.

Çima jin xwe wek kole dibînin?

N. Vênûs Fayêq
W. Hesen Mukerem

Min xwest gotarekê li ser dîroka Roja Jinan a Cîhanê binivîsim, lê min girîng nedidît ji ber ku çîrok her sal dubare dibe.

Di vê gotarê de ez ê li ser mijarekê ku dibe ku piçek hatibe nîqaş kirin rawestim.

Lê ez difikirim ku girîng e ku em berî ku em wan qelsi hildin ser milên xwe çareser bikin.

Lê, cem min ev yeka girîng e ku em bikarin dest danên li ser noqtên lawaz yên xwe, beriya vê ku pesna bejn û bala xwe bikin.

Dema rojnamevan pirsî: Ji bo nivîsandina helbest, gotar û werger dem û tekezî hewceye û di heman demê de bûyîna jina malê be, çawa dikare van hemûyan encam bide?

Min xwest ez ji re qala hevaleke xwe ya jin bikim, ku her tim xema bextê wê bû û digot, "Jiyana min di mitbaxê (xwarinçêkirinê) de winda bû", "Bi mezinkirina zarokan jiyana min xera kir niha eger rewş wiha neba ez dibûm tiştek din.

Jixwe pirsgirêk ew e ku em jin jiyane reş û spî dibînin, an azadiya mutleq an jî koletiya tevahî.

pirsgrêk ne ew e ku jin di bindestiyê de ye, pirsgirêk ew e ku jin di dema

xwe de naçin alîkariya wan, gelek caran li bendê ne ku mafên wan bînin dayîn. Heta azadiyê weke tiştekî vala pênasê dike.

Min got, "Tiştek xweştir tune ku rojên me bi gelek karên cihê dagirtî bin mijûl (sîxnan) bin bi çendîn erkên cuda. Ji vê yekê xwaştir jî ev yeka ye ku mafên me li ser hesaba erkên me destber dikin.

Rojnamevîsî û nivîskarbûn nayê wê wateyê ku hûn ji mitbaxê nefret dikin û difikirin ku xwarin û şuştina kincan we ehmeq (bêguneh)dike.

Em li ser tiştekî diaxivin û em li cihekî asê mane û koka pirsgirêkê li cihekî din e. Pirsgirêk li perwerde û têgihîştinê ye, perwerdehiya ku keçan dike karkerên metbexê (xwaringeh) û dike xizmetkarên mêr û zarokan.

koletiyê dixê xwîna xwe, nahêle ku bibe mirov.

Nizanim li ku bû min xwend: Ger tu kurekî perwerde bikî, tu takekî perwerde dikî, û eger keçekê perwerde bikî yanî tu civatekê perwerde bikî.

Angelina Jolie got: "Tiştek bêhemp-

atir nîne ku jin bi hêz, azad û xwendevan bin, û tiştek jî jî vê bêhmînakitir nîne ku zilam rêzê li jinê bigire û israr bike ku jin di postên serokatîyê de cih bigirin."

Nivîskarê Alman Brecht digot, "Nan û şanoyê bidin min, ez ê bidim we neteweyeke rewşenbîr. Ez jî dibêjim "Azadiyê bide min, ezê rehetiya civakî bidim te".

Azadî tê wateya vê ku bê sînûr û bi awayekê ku hûn dixwazin bijîn, bilî ji vê yekê her şewazeke din a jiyane ku li ser we de hatibe sepandin coreke li corên kolayetiyê. Ji ber ku eger tenê hûn azad bin hûn dikarin hemû erkên xwe bi bextewarî pêk bînin.

Li ser pirsra rojnamevan jî min got:

"Ev jiyana ku niha li min heye, tu kesî bi zorê li ser min de nesebandiyê, ez di mitbaxê de bisekinim û piştî jî amanan bişom.

Roja din ez defterê vedikim bêhna rûn û pîvazê lê tê.

Koletî ne di metbexê de ye, koletî di perwerdehiyê de, di danustandin û helwestê de ye, di hestê ku hûn distînin de ye.

Divê em jî wek neteweyên bindest rojekê rabin ser piyan, ne ji bo tunekirina zilaman, lê ji bo ku mejiyê xwe dakotin û ji xwe bipirsin heta kengê divê em weha bin?

Ji bo ku ji rêzê ve têgihîştina xwe ya azadiyê ji nû ve ava bikin.

Binpêkariyên mafê mirovî li Kurdistanê

Rêjîma Îranê li heyva derbasbûyî ya Zayînî de zêdetir ji 88 kes bidar vekirin

Li heyva derbasbûyî ya Zayînî de rêjîma Îranê li girtîgehên xwe de li seranserê Îranê, zêdetir ji 88 girtî ku 3 ji wan jin bûne, bidar vekirine, herwisa nasnameya 7 kesên bidarvekirî, hêj bi serastî nehatiye zanîn.

Pêka raporeke nû ya "Hengaw"ê, li heyva derbasbûyî ya zayînî "February" anku "Şibat"ê de rêjîma Îranê li girtîgehên xwe li seranserê Îranê de zêdetir ji 88 girtî bidar vekirine ku nasnameya 7 ji wan girtiyên bidarvekirî hêj bi serastî nehatiye zanîn.

Pêka vê raporê, li vê heyva Zayînî de 3 jin li girtîgehên rêjîmê li bajarên "Xuremabad, Sarî û Şîraz"ê de hatine bidarvekirin ku pêştir bi tohmata kuştina bi zanebûn, ji aliyê dadgehên rêjîmê ve sizaya bidarvekirinê bi ser wan de hatibû sepandin.

herwisa ji vê rêjeyê, 4 halet bê agehdrakirina malbat û parêzerê wan bi nihênî, bi rê ve çone û li bajarê "Isferayin"ê de ji girtiyek li ber çavê xelkê medenî yê bajarê "Isferayin"ê ser bi parêzgeha "Xurasan"ê, hatiye bidarvekirin.

Rêjîma Îranê li bajarê Miyandavê de 7 welatî, binçav kirin

Li berdewamiya binçavkirinên xoserane ya welatîyên Kurd ji aliyê rêjîmê ve, welastiyekî din ê bi navê "Mobîn Mecîdzade" ji aliyê rêjîmê ve hate girtin û rêjeya girtiyên li wan çend rojan de li wî bajarî, gihîştê 7 kesî.

Pêka rapora "Kolber News"ê roja Yekşemî 5ê Reşemeya 1403 a Rojî, welastiyekî temen 25 salî yê bi navê "Mobîn Mecîdzade" yê xelkê bajarokê "Gawmêşgulî" ser bi bajarê Miyandavê, ji aliyê rêjîma Îranê ve hate binçavkirin. Bi wî awayî rêjeya welatîyên binçavkirî yên wî bajarî li wan çend rojên derbasbûyî de gihîştê 7 kesî.

Pêka vê raporê hêzên hov ên rêjîma Îranê bê belgeya yasayî û bi awayê xoserane, êrîş kirine ser mala wî welatîyê Kurd û ew binçav kirine.

Pêştir ji 6 welatîyên xelkê bajarê Miyandavê yên bi navên "Sîdîq Ebasnijad, Bêhzad Berceste, Keywan Berceste, Şehab Tewan, Nîma Qurbanzade û Xaliq Rehîmî", bê belgeya yasayî û bi awayê xoserane hatine binçavkirin.

Heta belavbûna vê nûçê, sedema binçavkirina xoseraneya wan ciwanên Kurd û tohmetên sepandî û cihê ragirtina wan, nehatiye zanîn.

Rêjîma îranê sizaya bidarvekirinê bi ser ciwanekî xelkê bajarê Urmîyê de sepand

Dadgeha inqilab a rêjîmê li bajarê Urmîyê, bi tohmata bexî, sizaya bidarvekirinê bi ser welatîyekî Kurd ê temen 27 salî yê wî bajarî de sepand

Pêka raporê belavbûyî, dadgeha inqilab a rêjîmê li bajarê Urmîyê de bi serokatîya "Necefzade" û bo ti tohmata bexî, sizaya bidarvekirinê bi ser ciwanekî Kurd ê bi navê "Mêhrab Ebdullahzade" yê temen 27 salî, xelkê gundê "Xuşolan" ser bi bajarê Urmîyê de sepandiye. Ew ciwanê kurd li heyama binçavkirinê de rastî îşkencekirinên dijwar û hovane yên cestayî û hundirî hatiye û ji mafê bingehîn ên girtiyên ên wek, mafê hebûn û hilbijartina parêzerê serbixwe û dadgehîkirina dadperwerane, bêpar bûye.

Herwisa malbata wî welatîyê Kurd ji aliyê hêzên tepeserker ên rêjîma Îranê ve kevtiyê jêr givaşê ku nabe ti zanyariyek li derheq rewşa wî girtiyê Kurd bê belav kirin û dibe xwe ji yekê bi micidî biparêzin û li vê derheqê de gef li vê malbatê xwarine.

Agirî

- ◆ Rojnameya "Agirî" di van malperên jêrên de bixwînin:
- ◆ www.Kurdistanmedia.com
- ◆ www.Agirimedia.org
- ◆ rojnamaagiri@gmail.com
- ◆ www.facebook.com/Agirikirmanji

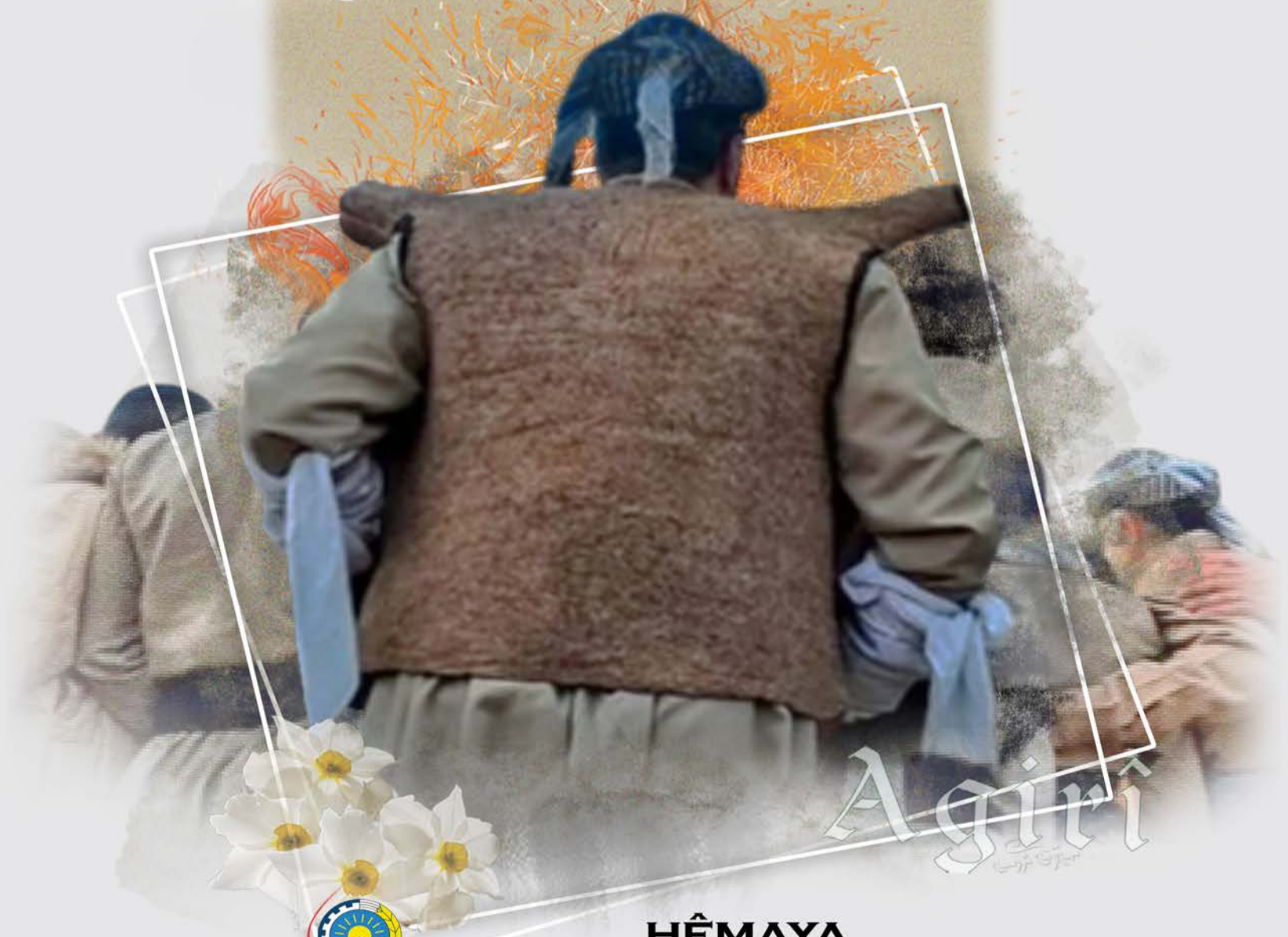
Navnîşana derveyî welat: AFKB.P. 102- 75623 ParisCEDEX 13 –FRANCE

E - Mail: Agiri2003@gmail.com

Hejmar (489)

NEWROZA

Xakî loşan

HÊMAYA
YEKÎTÎ Û BERXWEDANAÊ

Partiya Demokrat A Kurdistanana Îranê

Navenda Ragihandinê